D'66

EMBARGO: 27-10-1984, 12.00 uur

Rede van Maarten B. Engwirda, voorzitter Tweede Kamerfractie D'66, tijdens de Algemene Ledenvergadering van D'66 te Amersfoort,

27 oktober 1964

Het lijsttrekkerschap

Laat ik beginnen met de kwestie van het lijsttrekkerschap.

Ik geloof niet dat het de belangrijkste kwestie is, maar het Is een zaak die telkens weer opduikt in de media en die ook daard,oor in onze eigen kring discussies oproept die het zicht benemen op de inhoudelijke politieke vragen. Daarom alleen al is het een zaak die we serieus moeten nemen. En die ik zeker serieus neem, want het gaat mij ook persoonlijk aan. Ik wil u daarom graag in klare taal zeggen, hoe ik er tegenover sta.

Natuurlijk heb ik me het laatste jaar ook afgevraagd of ik wel de meest geschikte man ben om te doen wat ik probeer te doen.

Maar twee dingen houden mij overeind. Ten eerste was ik in de buurt toen Hans en dan hun moeilijke jaren hadden, en ik herinner me nog goed de kritiek die toen op hun verkoopkwaliteiten bestond. Jan Terlouw heeft het in de eerste jaren van zijn fractievoorzitterschap nog zwaarder te verduren gehad dan ik nu. Het is natuurlijk geen bewijs dat het mij ook zal lukken.

Maar het is wél een reden om de moed niet voortijdig op te geven. Een andere, en nog betere reden daarvoor is, dat ik op dit moment sta waar ik sta. Toen anderen van het toneel verdwenen, werd ik de eerst-verantwoordelijke. Ik kan mij nu niet aan die verantwoordelijkheid onttrekken. Ik wil dat niet, en Ik zal het ook niet doen.

Dat maakt mij bepaald niet automatisch tot lijsttrekker voor de Tweede Kamerverkiezingen in 1986.

Ik zal u zeggen waarom.

De overtuigingskracht van een politiek leider hangt niet alleen af van zijn visie en zijn persoonlijke vermogens die visie over te brengen, maar ook van zijn geloofsbrief.

En een partij als de onze is de enige echte geloofsbrief dat hij of zij in overeenstemming met zorgvuldige, democratische procedures, door de ALV wordt gekozen, zo'n geloofsbrief heb ik van u nooit gekregen. Wanneer die keuze aan de orde is, ben ik

beschikbaar .
Kiest u mij, dan is dat mooi; kiest u een ander, dan zal ik dat natuurlijk accepteren. Voor andere mogelijke ka'ndidaten geldt hetzelfde, dat weet ik zeker. Zo hoort bet ook in een partij die zich Democraten noemt.
U zult dadelijk gaan stemmen over enkele moties die zijn ingediend over het tijdstip van die keuze. De beslissing daarover is aan U. Op zakelijke gronden ben ik mét het Hoofdbestuur van mening dat het de voorkeur verdient om voor januari 1986 te kiezen. Maar er is één punt waar ik sterk aan hecht. Of u nu voor januari '86 of november '85 kiest, ik vind dat in elk geval moet worden vastgehouden aan de gebruikelijke procedure, waarbij de lijsttrekker pas gekozen wordt nadat het verkiezingsprogramma is vastgesteld en nadat onder de leden een schriftelijke stemming over de lijstvolgorde heeft plaatsgevonden. Zo hebben we dat altijd gedaan, en zo hoort het de volgende keer ook te gaan.
Het touwtrekken van de andere politieke partijen leidt tot verstarring
Genoeg over de procedures. Om ons terug te vechten, moeten we ons gezicht laten zien. En met gezicht bedoel ik dan niet het mijne of dat van een andere meneer of mevrouw, maar het gezicht van D'66: onze gezamenlijke visie, onze standpunten, ons karakter. Voor ik daaraan toe kom, eerst een enkel woord over andere partijen en over het kabinet.
Wie in Nederland voor de Partij van de Arbeid kiest, kiest tegen de VVD, en omgekeerd. Die partijen hangen met hun volle gewicht aan weerskanten van hetzelfde touw. Ze kunnen het zich veroorloven hun kant van de politieke waarheid te overdrijven, want de ander zorgt wel voor het tegenwicht. Binnen het CDA valt iets dergelijks waar te nemen: daar houden de bewogen gewetens- politici en de praktische conservatieven elkaar op dezelfde manier aan de slag - soms zelfs als twee zielen binnen één borst. Het voordeel van deze touwtrekkerij voor de deelnemers is, dat het hen - in woorden althans - aan een duidelijk gezicht helpt, aan een consequente, strijdbare houding: krachtig achter-overleunend met een markante knik in de knieën.
Het grote nadeel voor de politiek als zodanig is, dat het zo verstarrend werkt. Het leidt er toe dat de touwtrekkers zo veel oog hebben voor elkaar, dat ze niet merken dat de maatschappelijke werkelijkheid onder hun voeten doordraalt in een richting die vaak

loodrecht op de trek-richting staat. Eindeloos is het gekrakeel over de bekende strijdvragen. Soms rijst zelfs het boze vermoeden, dat de strijd nodeloos wordt gerekt om maar
goed te doen uitkomen hoe goed elke partij zijn eind vasthoudt. Zoals bij de echte minima, waar een definitieve regeling heel goed te realiseren zou zijn in het belang van de betrokkenen, maar waar de regeringspartijen blijkbaar geen afstand kunnen doen van het jaarlijks terugkerende rituele gevecht.
Maar nieuwe kansen en nieuwe gevaren blijven onopgemerkt tot het te laat is. En daar ligt nu juist de onmisbare functie van D'66. Ik kom daar nog op terug.
Een tussenbalans na twee jaar kabinetsbeleid; het falende werkgelegenheidsbeleid
Laten we na bijna 2 jaar kabinetsbeleid eens de balans opmaken.
Het resultaat is teleurstellend.
Alleen op het punt van de terugdringing van de overheidsuitgaven en het bieden van meet ruimte voor het bedrijfsleven lijkt het kabinet enig resultaat te gaan boeken.
Maar je moet niet vragen hoe. Ongelijke behandeling van de verschillende bevolkingsgroepen en leefvormen, lastenverzwaringen voor de burgers en vergroting van de inkomensverschillen.
Dat is de té hoge prijs die de samenleving voor dat beleid moet betalen.
Het werkgelegenheidsbeleid van bet kabinet schiet bovendien zeer tekort. De fraaie doelstellingen van 10% arbeidsduurverkorting in 1986 en 20% in 1990 zullen zeker niet worden gehaald. Dat staat nu eigenlijk al vast. Het meest schrijnende daarbij is, dat de overheid als grootste werkgever daarbij ver achterloopt op het bedrijfsleven. De gemiddelde arbeidsduurverkorting in het bedrijfsleven bedraagt in 1985 ten opzichte van 1983 zo'n 5%. Voor bet overheidspersoneel zal dit percentage slechts 2 bedragen.
Dat kan anders, en dat moet anders.
Het D'66-meerjarenalternatief voor het sociaal-economisch beleid, zoals dat is doorgerekend door het Centraal Planbureau, toont dat in alle duidelijkheid aan.
De resultaten van dat alternatief spreken voor zichzelf;
160,000 a 170.000 minder werklozen in 1987, een betere koopkrachtontwikkeling voor de gehele bevolking, een lagere collectieve
lastendruk en een zelfde daling van het financieringstekort als met de kabinetsplannen

kan worden bereikt.
Ik verzeker u dat wij zullen doorgaan met het bestrijden van dit kabinetsbeleid en het aandragen van constructieve alternatieven.
Het kabinet zet de klok terug en speelt onvoldoende in op maatschappelijke vernieuwingen
Wat ik het kabinet vooral verwijt, is dat het geen visie heeft op de toekomstige samenleving. Het heeft het zo druk met bezuinigen, dat het daar absoluut niet aan toekomt.
En voorzover ik achter het kabinetsbeleid en de uitspraken van de verschillende ministers toch. een visie probeer te ontwaren, dan is dat een visie die er ronduit op neerkomt om de klok op allerlei terreinenterugtezetten.
Terug naar het vrije spel van de maatschappelijke krachten, zeggen Van Aardenne en de andere VVD-ministers.
Terug naar vergroting van de inkomensverschillen, zégt minister De Koning.
Terug naar de auto, zegt minister Smit-Kroes, waarbij zij er royaal aan toevoegt dat, wie geen auto heeft, maar naar de volgende bushalte moet lopen.
Terug naar de 60-er jaren, toen we vonden dat er meer kerncentrales in Nederland moesten komen, zeggen Winsemius en Van Aardenne.
Terug naar de koude oorlog, zegt Van den Broek.
Terug naar de prullemand met de voorstellen van de Staatscommissie- Biesheuvel over de kabinetsformatie, roept Rietkerk.
Terug naar de klassenvergroting, zegt minister Deetman.
Terug naat tante Truus, zegt de heer Ruding. Terug naar het gezin, zul je bedoelen, verbetert de CDA-huisfilosoof Brinkman. Alleen op dit laatste punt heeft fractieleider De Vries van het CDA zijn machtige invloed doen gelden. Hij heeft tijdens de Algemene Beschouwingen voorgesteld om niet langer het gezin, maar het open gezin tot hoeksteen van de samenleving te verklaren. Die moderne inslag van De Vries hangt ongetwijfeld samen met het feit dat hij volgens eigen zeggen vroeger eens op D'66 heeft gestemd :
Het is niet verwonderlijk dat een kabinet met zo'n instelling niet in staat is om in te spelen op belangrijke maatschappelijke vernieuwingen, zoals die zich momenteel in de

samenleving voordoen. Welke zijn die vernieuwingen 7 Ik noem er vier:

1. Een sterk toegenomen individualisering en een daarmee samenhangende grotere keuzevrijheid.

In het boek Megatrends' noemt John Naisbitt als één van de tien meest bepalende ontwikkelingen in de Verenigde Staten; 'Vroeger was de badkuip wit, de telefoon zwart en een cheque groen. Vroeger was men getrouwd of niet. Vroeger werkte je van negen tot vijf. En er was vanille of chocolade-ijs. Tegenwoordig zijn er van alles ten minste 31 soorten. We leven in een veelvoudige keuze-maatschappij.

Dat geldt niet alleen voor Amerika, maar ook voor Nederland, Steeds meer mensen leven alleen, of in elk geval buiten het traditionele gezinsverband. Het zijn geen uitzonderingen meer-, het zijn er miljoenen. Toch worden ze als uitzonderingen behandeld, en aantoonbaar achtergesteld op allerlei terreinen. Trouwens, ook binnen het gezin worden nieuwe opvattingen van individuele onafhankelijkheid en gelijkwaardigheid in hun ontwikkeling afgeremd door de overheid, met de economische crisis als excuus. Het is het CDA, met zijn opvattingen van bet traditionele gezin als norm, dat de pas aangeeft op die kwade weg; VVD en PvdA volgen tegensputterend en schoorvoetend, maat ze volgen. Het is D'66 dat politiek vorm moet geven aan het verzet tegen die geest uit het verleden, en op moet komen voor gelijke behandeling van ieder mens op zichzelf.

2. Een tweede belangrijke maatschappelijke vernieuwing is de opkomst van de informatica als baanbrekende groeisector voor de toekomst. Op dit moment houden niet minder dan 401 van de werknemers in het Nederlandse bedrijfsleven zich al direct of indirect bezig met het verwerken van informatie of het maken van produkten daarvoor. De verwachting is, dat in 1990 de Informatietechnologie de sector met de grootste omzet zal zijn. In de voor ons liggende informatie-maatschappij zal het leven op ingrijpende wijze worden veranderd. Dat geldt voor het werk, het onderwijs, de communicatie; kortom, voor onze gehele leefwijze.

Maar er zijn ook schaduwzijden. Nog deze week moest de minister
er
van Justitie erkennen dat het met de bescherming van de persoonlijke levenssfeer zeer somber uitziet inde tijd van de politiecomputer. Het is D'66 dat politiek uitzicht moet

geven op realisering van de nieuwe kansen met behoud van de waarden van een open samenleving.

3. Een derde ontwikkeling is de sterk toegenomen zelfwerkzaamheid van mensen.' Voor ons land valt daarbij te wijzen op de waarschijnlijk spectaculaire groei van het aantal startende bedrijven, de opkomst van milieuvriendelijke bedrijven, maar ook van het doe-het-zelven, het vrijwilligerswerk, het klussen en het buurtwerk; kortom, de officieuze arbeid dan wel het grijze circuit. Het is D'66 dat politiek ruimte moet geven aan de praktische, maatschappelijke creativiteit die zich hier baan breekt.

4.Steeds meer mensen maken zich zorgen over het milieu. De politiek praat erover, maar doet te weinig.

De zure regen, de bodemverontreiniging en de ernstige bedreiging van onze toekomstige drinkwatervoorziening door de mestproblematiek tonen haarscherp aan dat het milieu in- ons land niet vooruit maar achteruit gaat. De bouw van nieuwe kerncentrales zal dat proces alleen nog maar kunnen verergeren. Het huidige beleid leidt ertoe, dat de nationale landschappen worden afgeschaft, terwijl in de Waddenzee gas mag worden gewonnen en een olieleiding aangelegd.

Deze week heb ik in de Kamer voorgesteld om in het kader van het z.g. Herenakkoord bindende afspraken te maken met Shell en Esso over extra rookgasontzwaveling bij de raffinaderijen van deze oliemaatschappijen, alsmede om af te zien van de gas- en olieboringen in de Waddenzee.

Het is D‘66 dat zich met vernieuwde kracht voor het milieu zal moeten inzetten.

De uitdaging voor D‘66 in de komende jaren

Hoofdbestuur en Tweede Kamerfractie zijn het er geheel over eens dat wij dus maatschappelijke vernieuwingen tot speerpunten van D'66 moeten maken. Dwars tegen het doemdenken in zullen wij moeten aangeven hoe wij aan de enorme nieuwe mogelijkheden en kansen, die deze ontwikkelingen bieden.

vorm en inhoud willen geven.

Volgens een enquête in De Tijd staat de politieke barometer voor D'66 momenteel laag. Onze grootste handicap is daarbij niet dat de kiezers tegen ons zijn, maar dat ze ons onvoldoende kennen. Het is de hoogste tijd daar nu zo snel mogelijk iets aan te doen. Daarbij gelden voor mij drie basisvoorwaarden: eensgezindheid, dienstbaarheid aan de

samenleving en duidelijkheid.
Eensgezindheid in plaats van de verdeeldheid zoals die de afgelopen jaren naar buiten gekomen is op punten als de samenwerking met andere partijen, de etiketten-discussie en het lijsttrekkerschap. Dienstbaarheid aan de samenleving, in plaats van met onszelf bezig te zijn, alsof D'66 een doel op zichzelf zou zijn.
En duidelijkheid in plaats van de onduidelijkheid van dikke en sterk gedetailleerde beleids- en verkiezingsprogramma's en amendementen.
Wij kunnen het ons in de huidige situatie domweg niet meer veroorloven om de politiek als hobby te bedrijven. Politiek betekent kiezen, het maken van politieke keuzes inzake de inrichting van de samenleving.
D'66 is opgericht om die samenleving te vernieuwen en te verbeteren.
Daar ligt onze taak. En daar liggen ook onze mogelijkheden.
Een bewijs dat D'66 wel degelijk toekomst heeft is de snelle groei van de Jonge Democraten. Binnen een jaar zijn er meer dan 500 jongeren toegestroomd. Om als volwaardige jongerenorganisatie te worden erkend moeten dit er 1000 worden. Als u daaraan meewerkt in uw eigen omgeving, moet dit binnen zeer korte tijd gehaald kunnen worden. Ik doe dan ook een dringend beroep op u om de Jonge Democraten hierbij te steunen.
D'66 erop of eronder: dat is de uitdaging voor de komende anderhalf jaar. De campagne voor de verkiezingen van 1986 is nu begonnen.